

ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди
Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

1925 ЧЫЛЫ
ФЕВРАЛЬ

1972 ЧЫЛ
ФЕВРАЛЬ

2

СРЕДА

№ 27 (8795)

Өртөө 2 коп.

А. Н. КОСЫГИН ХҮЛЭЭП АЛГАН

Февраль 1-де Кремльде СССР-нің Министрлер Чөвүлелинин Дарымы А. Н. Косыгин Вьетнам Демократия Республикасынын Совет Эмгектештеринин Во Тук Донг-ту хулуун алган.

А. Н. Косыгинин болгаш акы-дуума чурттуу элчинин аралында бот-боттарыга соңурадагы айтырылганы талаш-тартыш болгон. Вьетнам Вьетнамдын Азиядагы коммунисттеринин Топ Комитетинин, ВДР-нин чакырымы болгаш буру элчине устурун өмүрүзүндө Во Тук Донг-ту хулуун алган.

ТЕЛЕВИЗОРЛАР ӨРТӨН ЧИГИТКЕН

ССР-нің Министрлер Чөвүлелинин даасканын 8-сентябр ССР-нің Министрлер Чөвүлелинин Өртөтөр талазы-биле куруне комитет болгаш ССР-нің Садыг министрствозу 1972 чылдың февраль 1-ден эгелеп куруненин үүрмөтөп саар өртөткөрүн чигиткен.

Кинескортарының диагоналы 59, 61, 65 см, кара-ак көргүзүг телевизорларына тус-тузунда 20, 15, 8 хуу.

Өңүг көргүзүг телевизорларына ортумаа-биле 24 хуу.

Айткан телевизорларга тургузар кинескортарга ортумаа-биле 18 хуу.

КЫШТАГЛААШКЫННЫҢ АМГЫ БАЙДАЛЫНДА

ФЕРМАЛАРДА

«ТЕС-ХЕМ» совхозтун Өртөн фермасында чокчулап келди. Өртөн чылын ферманын түнелдерин калдыр чокчулап келди. Өртөн чылын ферманын түнелдерин калдыр чокчулап келди. Өртөн чылын ферманын түнелдерин калдыр чокчулап келди.

тумаа-биле 5—6 литр турган ийин...
— Малдың чөмгөрлөгөн калдыгы.
— Кыштаглаашкынче сөзөк аягы тонна ситенин кирген. Оол ам-даа үжөн киреж бар. Холуусалыг чөмнү үргүчү берип тургусу, ам ханын төнүп турар. Кыштаг-даа ону эскер ужурут. Өртөн чылын кукуруза дүжүдү багы болганымдан ситозуусу эвээр, ам-даа чакырмаан. Хар уаг, соок ам-даа уламчылар бол-гай, а инектерин түлүктөп ооддары мурунукта. Ынчан хей чөм хөргөлтүрүп чугаа-жок.

Бола мал бригадалынын эргелекчил Даважан Шыык айт чамдактап алган чөртүп келди. сугартып чоран кевириг. Кыштаг-даа чакырмаан бардыгы. Чөрдөн чартык метр хире бөк кылдыр шалалан баан кыткаларда саван чалыг кырында элчин каш бызаалар кеткен, чамдыктары улаан турлар.

— Хайлыг чүрөз, бичик кайжа болдур ийин бо—деп, ажаакчы чугаалады. — Чөрдөн шаа чөлдү чорда-ла, шала элчилерин үнүрүс болза, хөргөк апар. Мында ам дөртөн аягык бызаа бар, улаасла бергенде эгелээр. Чаа кайжа хөргөк апарган ийин бо.

— 45 инек төрөп, 46 бызаалык бис—дөш Шыык дара хулуундур. Ийе, ийкестер бар, хоочун саанын Гандаш-Барыш бир ине ийин бызаа төрөп. Ам саалдада 43 инек калган, күндө-ле үш чүс инеги саан турар, азы инек бүрүзүгө олаптыр... — дөш, сабынын каш шакылаткаш чугаалады.

— Чөдү литр болуп турар. Өртөн чылын бо үзүндө өр-

даалгаларын чаржып турары өртөнчүлөр-биле бир дөмөй чөдүшкүниг күүсөдирин шит-пирдээр.

«АК-ЭРИН» колхозтун сүт-бараан ферманы бисти база-ла ажал-шүчүн-биле өрткөн. Ажык кайжада элчин каш бызааны чөмгөрлөгөн, коланда кулуктан инектерин сугартган, чамдык кижилер уаг кайжа-нып иштин арыгалап тур. Ферманын үчөгүчү Фина Чурук өртөн чылын онгу классты дооскан, ажалга чаа кирип турар комсомолчу ийи кыс-биле хөргөшкөн апар.

— А-а, богда, даргалар! Киндөн-на чорудуп көрүр, тос алдан бээр бистинге кино келбей... Ам мындыг аныяк кижилер нежекип турар-дыр, кино, концерт чокта чалгаар-чаным-ла болгай—деп, үчөгүчү хомудалы чугаалап кагды. Шынап-ла, ферма-ларга, бригада төптеринге кино, концерт болбастаандан бээр үр апарган. Ол дугайында шынгын чугаалар база хей болган. Мону чурумчулар үе ам черде келбей бе?

Мында ортумаа саалда өскө фермалардан эвээр, 5 кг белин төтөс. Он инек төрөп, соолбаан үш инек бар. Сүтүн хуңде чымылда шөүлүт эвээр. Инварь айда чүлө 60 центнер хире сүт дужааттыган.

— Инектерин бызаалары ам көвүдөр, ыланган чөртүт саалда көвүдү, бирги калда планынысты күүсөдүп апар бис—деп, ферманын эргелекчил тайдырылган өртү. Маага ситенин, холуусалыг

чөмнү берип турар, оларын кулааыры бар. Мында кыш-таглаашкын бергендеги чөк өртөн турар. Ынчалза-даа келер үеде шитпирээр айтырылганы болаа чүзү? Бир инектен ортумаа-биле Хараал-Тей—1676, Өртөн—1132 кг сүтү чыл дургузунда саап алган болза, Уаг-Күзегин көргүзүп чүлө 801 килограмм. Бир өскө үстүдө айтканымыс ийи ферманын дээр саапчылары өртөн чылын 1331—1908 кг сүтү инектен-не саап алган болза, мында—1220. Өскөр чугаалаарга, арга-дур-жуганын дөмөй эвезинден аягыла, инектин продуктудуу бо фермада чамыс.

Оон кол чыдаагыны: мында саар инектерин уксаажытпаанында, колдунда тус черини малы, а дүдө—симменталь уксаа-биле акжигиттингенде. Бо айтырыгже, уксаажыдага же кичээнгей салырын үе негеп келген. Оон башка ден байдаларып турган-ла, бо ферма өскө фермаларын сүт бүдүрүп турарында хожулап калыры чугаажык. Өртөн чылын «АК-ЭРИН» ферманы 929 центнер сүтү сапкан болза, чөдүраажылар 1509 центнери сапкан, а саар инеэ ден саннип.

Өртөн чылын совхоз бие «Чөдүраа» колхоз сүтүк уксаалыг аныяк инектер садып алган. «АК-ЭРИН» инектер садылаашкын тергип ажыктыг болгу дег. Келер үе дугайында чугаалап тур. Ферма-ларын механизастарын хуңун айтырымыга салган. шитпирээр чүлө чөдү чугаалап каары артык эвээр.

А. ДЕМБЕКОВ, «Шынык» көр.

Танды районун «Номмунизмниң херели» колхозунун хойжуу, Тыва АССР-нің Дээди Советинин депутаты Монгуш Баян-оолун Алдай-оолун кыштаа Бөрт-Дага турар. Оон кодыннаа 877 хой бар. Малчын кышкы эки белеткедиги кирген. Малдың кышы байдалы эки. Малчынның чүтүлүгү күш-ажылын үнелээш, өртөн чылын ону Совет чакан Күш-ажылынын Кызыл Тук орден-биле шаңнаан.

ЧУРУНТА: М. Б. Алдай-оол.

А. МЕЛЬНИКОВТУҢ ФОТОЗУ.

ЧӨӨН-ХЕМЧИК МАЛЧЫННАРЫНДА

«Чыраа-Бакы» совхозтун Ныргак сабырынын байла-тар чөдү инектерин малын кыштап хуу ажыгар дөш ажылап хынаагында башна-рып келген.

Өдөк-кыштак бүрүзүдө то-ротур хойларын болгаш чаш хурааларын инектеринин тускайлап кылган. Бо хуңвөөр көдөйлөрдө хой түлүк оодан эгелээр. Калдык-лар М. Дембик, М. Шенгир-оол, М. Чола, Х. Шы-рап, Д. Саа оларын колдан-барында нежекип чөдү төл өчкө менди. Ынчалза М. Дем-бик төрөп 250 хондун 10, М. Чола 210-дан 11 хураа-ны артыкка алганар.

Салбырын кол зоотехниги Х. Дадар-оол, мал эмчиси Л. Донгак мал малчылар аалдарына үргүчү барып, консультация, сүмөн берип,

эргелекчүлүгү эмерини чөдү-рип келген. Ынчалза-даа соо-тү үеде малчыларга кино лекциянык болган почта-чынык хааа кыш турары ажык-шичилерин дүвүрөдү турар. Салбырын чоктаа чаа болган малчылар хураалыга бар чөгөстөрүн кыска хуу-саалда чалылаш, чонкуу ча-гыткан солук-сөңүзүгү чө-гуур үеинде элчилерге че-дирерил негээр.

О. САТ.
Ол-ла совхозтун Хорум-Дат сабырынын Ак-Хыяла хойку бригадалында мал кында оодан эгелээр. М. Эргелекчил төрөп 135 хондун чаш төлү шүпүт менди.

Автолавка чөдөчүлүк О. Се-дин чүлө хөргөлдөп, ба-раанарын ал алган малчы-

вар аалдарын удаа-дараа эр-тип турар.

Г. ХИРБЭЗ.

Сөөлү үеде районну «Искра» колхозунун бүгү төрүрү колданында мал оодатка-кыны улам массалык апар чыдар. М. Шынык-Нарышкы-ларга 340 аягы тогулдан 141 оодан. Ол ишкан М. Кертин-оол, О. Очур-оол, О. Алдын-оол, О. Борбак-Дам, М. Намзал оларын колдана-рында 800 ажыг хура-тан онча менди дургузуп турар.

Колхозтун Кара-Лыт, Даш-тыг-Холу, Терек, Чалгас-Ха-дан, Ыйгыз ховуу, Шаран-дөшкөдөрүндө дат калаа-нында хөргөлдөп турар. Мал дүжүгү, он чөм чы-нир шактыктан турар. Кол-хоз баштаар чөдү «ДТ-75»

маркалыг 4 тракторну хар далайлар-биле үстүдө чертерге чоруткан.

М. МАЖАА.

«Октябрь 30 чылы» колхоз-тун баштаар чөдү ыраа-уаа оларда ажалдан турар малчыларын амыдаар хандыргалыкче онча кич-чөгөйи салып, оларын шөла пазымы чөтпөзү ур-галары колхоз төвүдө яса-салда энеп тургускан. Хойку бригадалар болгаш малчы-лар аралында социалист чө-рыны калбарган.

Хойжулар туртагаларын найзында-даа амыдаада хар чүг, малдын күн-деги эки. Өдөк-кыштак бүр-үзүдө төрүр хойларга, не-мешкен чаш малга кытка-ларын тускайлап кылган. Көт-

казык кайжаалар чырып бол-гаш чымылдар олар почка-лар-биле дериткен.

М. МАЖАА.

Кол зоотехник Д. Баче-оо-га уаурткан акы-агыныг тускай эртемчилер малчы-ларга үргүчү барып, оларга бөтүг дугайы чөдүр, кыш-ны үеде малын хуңбүрүдө байдалы, чаш толуну дур-гузуп турарын үргүчү кон-трольлап турарлар. Хой оодан турар колданыры чөдүр са-ныг сакканын чөдүр-биле ха-ларган.

Тыва АССР-нин элдерин малчыны М. Ыртыг төрөп 96 хондун 102, М. Сөгө 72 хон-дун 62 төлү, М. Чанга 50-тан 62 хураанын менди камталар алганар.

В. ТЕВЕР-ООЛ.

ЖУРНАЛИСТЕР ХУРАЛЫ

Дуу Политинг чыры-дышык бажыныг Тыва-нын журналистеринин, про-паганда болгаш массалыг ин-формация чертеринин ажы-дакчыларын республика ху-ралы болуп эркен. Алда «ССР-нің журналистер эне-лелин III съездин болган ССР-нің XXIV съездинин шитпирерин боттадыр» талазы-биле пропаганда бол-гаш массалыг информация чертеринин ажыдакчылары, сугартыларын дуга-йында иткенди Тыва-нын журналистер энелинин баш-таар черини даргасы, «Туявская правда» сою-зун редактору В. Л. Мае-лов кылган.

Чугаалаашкан айтыры тала-ла-биле савалдар болуп, ду-раалдык амыдаа ССР-ни оло-муну пропаганда болгаш аг-тыва кылаашкын эргелекчи-ни П. Д. Шандрин олуруш-кан.

Чугаалаашкан айтыры тала-ла-биле савалдар болуп, ду-раалдык амыдаа ССР-ни оло-муну пропаганда болгаш аг-тыва кылаашкын эргелекчи-ни П. Д. Шандрин олуруш-кан.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ ХЕРЕ БАЗЫМЫ

1971 чылда РСФСР-нің улус ажал-агыын хөгжүдөринин Күрүне планынын күүсөлдөзинин түнелдери

Россия Федерациянын ажалдык чонлары ССР-нің XXIV съездинин шитпир-лерин амыдаа боттаа-рып, тоску бөт чылым бирги чылымны планын чөдү-ринин күүсөдир дөш чары-штыла, 1971 чылда респу-бликанын экономикаык болгаш културалык улам-чылыг көдүрүшкүчүн чөд-дип алган деп, РСФСР-нің Министрлер Чөвүлелинин чалында Топ статистика эргеле-тинин дугайында чугаа-лаан. Чыл планынын кол-даалары күүсөткөн, а элөөн хой көргүзүп тала-зы-биле план хуула бетинде күүсөткөн. Чыл дүжүзү-дө национал ордууны не-мешке өздөстө 6 хуу кире болган. Оон бештин дөрт хире-тинде ажалы күш-ажылашкын бүдүрүшкүчүн бөдөткөшүн күүсөдип алган.

Республиканын үлүстүрү продукцияны сайгар болгаш куулаадыларын хой ну-руула дүжүрүгү талазы-биле чыл планын хуулаа бетинде, 1971 чылдың декабрь 27-де күүсөткөн. Мурманск областында РСФСР-нің бүгү үлү-стүр министрствозлары болгаш бүгү автономия республика-ларын, крайларын болгаш областтарын үлүстүрү планын ажык күүсөткөн. Бот-тарынын социалист хулаа-

гедерия чөдүшкүчүн күүсө-дип ишылдан үлүстүр бүдүр-гүлөр пландан ажык хой са-ныг продукцияны берген.

Республикада инити-биле үлүстүр бүдүрүшкүчүн хө-мөк 1970 чылдың-биле де-ктябрь 8 хуу өскөн. Машина-туудушкуну болгаш металл ажылдан кымылчыны, ки-ми болгаш нефтехимия үлү-стүр, култура-амыдаар үлү-стүр-дүзүлгө, баарынын болгаш ажал-агы хөргөлдөп бүдүрүп дүжүр төм-пиктер-биле хөгжүп келген.

Үлүстүрү чугула адыра-рык продукциянын бүдүр-гүлөр мындаа көвүдө: элек-троэнергетика — 8 хуу, одаар чүдү үлүстүр—6 хуу, кара болгаш өңүг металлургия — 7 хуу, химия болгаш нефте-химия үлүстүр — 10 хуу, машина туудушкуну болгаш металл ажылдан кымылчы-ны—12 хуу, киши аягы-дан кымылчыны болгаш не-фтехимия-саады үлүстүр — 5 хуу, тууду материалдар үлү-стүр—7 хуу, чык үлүстүр — 6 хуу, ажал-чөм үлүстүр — 5 хуу, култура-амыдаар үлү-стүр-дүзүлгө, баарынын болгаш ажал-агы хөргөлдөп бүдүрүп — 10 хуу.

Үлүстүрү күш-ажылашкын бүдүрүшкүчүн бөдөткөшүн планын инити-биле ажык күүсөткөн. Үлүстүр про-

дукциянык бөт-үзүзү чыг-ган. Үлүстүрү адымга артып орулга чыл дүжүзүдө 10 хуу көвүдөн.

Өртөн чылым көдө ажал-агынын ажал-шүчүн эки түнелдерин чөдү апар-дарын РСФСР-нің Топ статисти-ка эргелекчил дугайында оон ийи дөмөдөн. Көдө ажал-агы продукцияны бу-дүрүп эртен беш чылда оон чылда ортумаа-биле хөм-чөлдөдөн 6 хуу алган, ы-нчалза-даа 1970 чылдың де-ктябры биче куду болган.

Мал ажылашкын продукцияны 1970 чылдың-биле декем-бер 4 хуу көвүдөн, а чөдү ажалынын продукцияны рес-публиканын хой-хой районна-рында агаар-бойдуштук та-арыма чөк байдалары-биле хой-хой биче кылаарылап, ажал-агы бүдүрүп инити-биле 9 хуу көвүдөн турла, хаан элдин бүдүрүп 19 хуу өскөн. Мал болгаш күш, хуураа бол-ган дүк садып амыр талазы-биле уаус ажал-агы планын РСФСР-ге инити-биле ажык күүсөткөн. Ынчан ажык садып амыр дөш сүт айткан-нында биче элөөн кирген.

Көдө ажал-агынын мате-риал-техник базанын бажы-лаары үргүзүлгөн. 1971 чылда күрүне болгаш колхоз-адыларын бүгү комп-лекция баугар ону хөгжү-

дөдө 10 миллиард ажык рубль—1970 чылдың-биле 12 хуу хой болган. 200 хире чаа уулу үлүстүр бүдүрүлгө, а о-л ишкан ажалдан турар бүд-үрүлгөдө хой сааныг чаа пөтөр болгаш бүдүрүлгө эргелекчил кирген.

Туду-монтаж организа-циялар планнаашкынын бол-гаш экономикти илг беришкенин чаа сис-темазын шитпирерин үргү-чүлгө, 1971 чылда 112 туду-монтаж трестери, бажы ту-дуг комбинаттары болгаш өскө-дөа организацйалар чаа системаны баугар ажалдан-ган туду-монтаж ажалдарын планын болгаш ары орулганын планын ажык күү-сөткөн. 1971 чылда туду-монтаж ажалдарын бүдүрүшкүчүн 1970 чылда улау 5 хуу бол-гаш туду-монтаж ажалдарын бөтүрүшкүн чыгып.

Чондук ишкы сааныга олаштыр бөтүг, орулгалар 4,6 хуу көвүдөн.

1971 чылда Россия Феде-рациянын улау ажал-агында ажалчыларын болгаш албай-ажалчыларын чылда ортумаа-биле сааы 55,8 мил-лион киши болган азы чыл дүжүзүдө 2,6 хуу көвүдөн.

Чыл дүжүзүдө ажалчы-ларын болгаш албай-ажалчы-ларын айда ортумаа-биле ажык тыдери 139,5 рубль.

РСФСР-нің улау ажал-агында 43 миллиард рубль хире планга өртөк-үлөш кол

фондуларын ажалдаа кыр-ген, азы 1970 чылдың-биле 5 хуу хой болган. 200 хире чаа уулу үлүстүр бүдүрүлгө, а о-л ишкан ажалдан турар бүд-үрүлгөдө хой сааныг чаа пөтөр болгаш бүдүрүлгө эргелекчил кирген.

Туду-монтаж организа-циялар планнаашкынын бол-гаш экономикти илг беришкенин чаа сис-темазын шитпирерин үргү-чүлгө, 1971 чылда 112 туду-монтаж трестери, бажы ту-дуг комбинаттары болгаш өскө-дөа организацйалар чаа системаны баугар ажалдан-ган туду-монтаж ажалдарын планын болгаш ары орулганын планын ажык күү-сөткөн. 1971 чылда туду-монтаж ажалдарын бүдүрүшкүчүн 1970 чылда улау 5 хуу бол-гаш туду-монтаж ажалдарын бөтүрүшкүн чыгып.

Чондук ишкы сааныга олаштыр бөтүг, орулгалар 4,6 хуу көвүдөн.

1971 чылда Россия Феде-рациянын улау ажал-агында ажалчыларын болгаш албай-ажалчыларын чылда ортумаа-биле сааы 55,8 мил-лион киши болган азы чыл дүжүзүдө 2,6 хуу көвүдөн.

Чыл дүжүзүдө ажалчы-ларын болгаш албай-ажалчы-ларын айда ортумаа-биле ажык тыдери 139,5 рубль.

РСФСР-нің улау ажал-агында 43 миллиард рубль хире планга өртөк-үлөш кол

а инити-биле фондурларын төлөвирерин болгаш чиге-лдерин кайгы аларга 175 рубль болган. Колхозчулар-нын күш-ажылашкын төлөвир 3 хуу бөдөн. Хөргөлдөшкүн фондурларын чон-ку алган төлөвирлер болгаш чигелдерин 41 миллиард ру-бль болган, азы 1970 чылдың-биле декембер 8 хуу ажык көвүдөн.

1971 чылда чурттаага бол-гаш култура-амыдаар ту-дуг массалык-биле ботта-дыр дээрин РСФСР-нің Топ статистика эргелекчил дугайында чөдүлгө, 1,3 миллион квартиран болгаш хуулаа 59 миллион дөрбө-чү метр ижит (ажыкты) шөдүг—1970 чылдың-биле барык бир миллион дөрбөчүн метр хой шөдүг бажыны-нын ажалдаа кыркен. 6,5 миллион ажык киши боттары-ны чурттаага байдаларын энектен. Уаус өөрдөдөшкүн, эртен болгаш култу-раны улам ийи хөгжүдөр чөдү алдыган. Калык кам-галаашкын энектен-профпак-тыкт болгаш өскө-дөа албай чөдөрлөшкүн чөдүлгө калбар-ган.

1971 чылдың январь 1-де Россия Федерациянын чо-лууну сааы 131,4 миллион ки-ши болган.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕН, ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНДАН БОЛГАШ ССРЭ-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕН

Совет Эвилелинин Коммунист партиянын Топ Коми-теди, ССРЭ-нің Дээди Советинин Президиум болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин шыгарган шөрг ажалдакчы, ССРЭ-нің Чөдөкчүлөрүн сугартып тургузучулары-нын бирөөн, хамааты болгаш Ала-чурттуу Уаг зайына-рын илгелекчил кырыктып, ССРЭ-Тын келжигү, ССРЭ-нің Дээди Советинин депутаты, Совет Эвилелинин ийи да-кыр Маалыгы, Совет Эвилелинин Маршалы Матвей Ва-сильевич ЗАХАРОВТУҢ аар араанын соода 1972 чылдың январь 31-де 74 хараал бар чораш мөтөни ханы ка-жыдаа-биле дыңалып тур.

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИ ССРЭ-НИН ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУ ССРЭ-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИ

СЭКП ТК-ДА БОЛГАШ ССРЭ-НИН МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинин доктаалары бола:

1. Совет Эвилелинин Маршалы М. В. Захаров орунсу-ларын организастары-биле чакык комиссиянын дараалыда аштар составыг тургузар: А. А. Гречко (даргазы), И. В. Капитонов, В. Г. Кулаков, А. А. Елишев, К. С. Москаленко, М. П. Георгал, Л. И. Греков, М. С. Смиртук, Н. И. Сави-кин, А. В. Чув.

2. М. В. Захарову Кызыл шөрг, Кремльдин хааныга орунсулар.

Организатор ажалдан хамааржыр

Чаа беш чылдың баштайгы чылын бистин коллективинин куш-ажылчы чедикшилер-биле дооскан: ферманың ажал-ишчилери 504,8 тонна, азы бир инекке оонаштыр 2103 кг сүтү саап бүдүргөш, күрүнеге сүт саа-дар чыл хүлээлгезин 104,9 хуу күү-сеткен. 1970 чылга деңизерге 22,9 тонна сүтү хойну алган. Чаа чылдың ажалдан-не коллектив база шуду-гу ажаллап турар.

Бо дөргө СЭКП-нин XXII съезди-ни аттыг совхозта ферма коллектив-дир. Уре-түннелдиг ажалының үндүзүн—саанчылар, кадарчылар ортузунда партиялык-политиктиг бо-лаш кижининде ажалды күштө-диргенде, коммунисттерин башка-рыкчы куш-ажылда болгаш со-циалисттиг чарышты дөштөгү орга-низацияны.

Ажалдарының чамдык дур-жууларын чугаалаккан тур мен. Бисте коммунисттер мунуку олуругда туржуп, боттарында даандырган ажалдарын бектик харыскалган-биле көрүп, ак сепкилди күсөдип турар. Чижээ, Алдын-кыс Монгуш көкү агитацияны, Дүктүг Ондар «Искра» хаана солунун редактору болгаш ары-шөвөр байдалын хайгарар, Мария Сангы-Бадра улусту контрол болурун удуруткучу болгаш ком-сомол организациянын ажалы, Хола Ондар мал чөмпийн чарыга-лын, кадалаалын, агитаторларын ажалын харылап турар.

Партия эге организациязынын ху-ралын план буугаар ай санында өр-тө-

тирип, ажал партияжи амыдыралдын, ферманың ажалынын байдалын чу-гаалажып, четпестери илереди, ону чылдарынын кемчелерин ай-тып, хуралдарын шийтирлеринин күсөдөшкө хиналааларын чору-дуп турар. Маадын ажалгазынын, сүт саалазынын, кижилерин амы-дырал-чуртталгазынын талазы-биле эки талаалар тура-даа, четпестер болгулай бээр. Ону партия, бүдүр-гө хуралдарына чугаалажып, өдөр-ниң кемчелерин ап турар. Чарыш-тым түннелдерин айлап, кварталда үндүрүп, мурнакчыларын илереди.

Эрткен чылдың декабрыда болган партия хуралында кышталгазын байдалын дугайы чугаалажып, мал чөмпийн чарыгалыгы шынтыг контролду тургузарын, сааладан кышкы үдө күдүлгезин, дүккө дежурныйлаашкынын шынтыгырады-рып, малды специалисттерин тургу-скан рационун буугаар кемчелерин шийтирилген. Фермада куш-ажылдын организациясы улам экижээни-биле саала чорудулганында четпестер ап чалыштырган.

Бир инекке оонаштыр чыл дургу-зунда Алдын-кыс Монгуш 2697, Дүктүг Ондар 2533, Долма Сангы-лар 2285 кг сүт сагган. Эке саан-чылар болуш инектерин бирөөнүн-деп-не 1675—2274 кг сүт саап ал-гылаан. Эрткен чылын турган чет-пестери анализтеп, оон чогуру түн-нелди үндүргөн бис. Малагыча төрүү-100 инектен-не 90 бызаа алыр тур-гаш, ону күсөдип болурун аргазы

бар турда, чедир күсөтпез—87 бызаа алдынган. Оон чылдагыны совхозтун кол мал өмчюн турган Байыр Ондарын ветеринар-профи-лактиктиг кемчелерин албааны-биле эрткен чылды сөөзүредип чаш бызаа-лар аарыгдан аарып, хенертен 10 ажал бызаа өлгөн. Районун мал ам-чилерин дузазы-биле ол аарыгын уууткаарынын кемчелери алдынган. Бызаа ажалчылары Мария Сангы-Бадра, Өлчөй Долаан багай эвес ажаллап, ажал өстүргөн бызаа-ларын бир башка оонаштыр хонук-та 640 грамм немелде деңизин ал-ган.

Чедип алган куш-ажылчы чедик-шин бижыгылашкан, саанчыларын коллектив бо чылын бедиктен хүлээлгени алган. Коллектив чыл дүргөзунда 506 тонна сүтү саарып, саанчы бүрүзү бижыгылаан болуш инектерин бирөөнүн-деп-не 1700—2500-тен эвээш эвес килограмм сүт-тү саарып, төрүү 100 инекке оонаш-тыр 90 бызааны, бир бызаанын хо-нукта 600 грамм немелде деңизин болурун чедип алыр деп хүлээген. Хүлээлгени алыры ажалдык эгези. Ону шудуру демисел-биле чедип алырын шийтирилген.

Куш-ажылга деми чангыс, найы-раалдыг бистин коллективтин киж-илери малга ажалга-тежедирген хүн бүрүде акижидип турар. Инектерин колдуу азырада, Сиген, саан, си-дос, болгаш өске-даа чөмпийн олу-рта берип турар. Саалад апарар-

ды, асосуттарыга ажаллап ту-рар. Мисералдыг кемпер бар. Бис-тин инектеринин 50 хуузу аки-життинген уксаалыг. Күстен баар 72 инек төрөөн. Чаш бызаалар Өлчөй Долаанын эки ажалгазында дору-гуп, чалаң болгаш кылмыл сүтү ижип турар. Ам үдө саап турар инектерин бирээнден-не хүнне 8 кг сүт алдынып турар.

Сарылар Долма секретарылаан ферманың комсомол эге организация-зында 12 комсомолчу бактап турар. «Комсомолчу булуңда» комсомол амыдыралын чырыктап. Фермада кы-зыл-булун арыг-шевер, чыгыш, чы-рык, көкү агитациянын хевирлери-биле дериттинген. Ферманың ишчи-лери хостуг үелеринде кызыл-булу-га концертке белеткенип, ойнап-хогөп турар. Чыл түннелди-биле эки көргүзүп чедип алган дөшт фер-ма коллективин совхозтун дирекция-зы 70 рубль-биле шааннаан.

Партияжи-политиктиг, организа-стыг ажалды саанчылар, кадарчылар, бызаа ажалчылары база өске-даа ажалдакчыларын ортузунга калбар-тып тургаш, дөргүнчүлөр беш чыл-дын ийиги чылында алган хүлээлге-ани чедикшилерин боттардан даш, «Болшевик» совхозтун Дашты-Тей ферманын коллективин чарышка кыйтырган.

В. БАЙЛАН, Чоюн-Хемчик районда «СЭКП-ниң XXII съездин» совхозтун Дөргүн сүт-бараан фермазында партия эге организациязының секретары.

ЧУРУКТА: Каа-Хемнин

«Коммунизмче орук» кол-хозунун аныак хойжузу Иргит Көргөн-оол эрткен чылын төрүүр 100 хойдан 115 хураганын алган. Ол тоску беш чылдың ийги чылында база оон эвээш эвес хураганын алырын хүлээнгөш, сорок кирген ажаллап турар.

Д. Ондарнын фотозу.

БАШТАЙГЫ БАЗЫМНАР, ШИИТПИРЛЭЭР АЙТЫРЫГЛАР

Токуда «Тоора-Хем» совхоз мурундагы «Совет Тыва» бол-гаш «Май 1» колхозтарын базазында тургустунганындан бээр ам чүгүлө үш чыл чаа чедип турар. Чаа тургустунган совхозту бижыгылаар дээш, партия болгаш күрүне материал-техника база саң-хөө талазы-биле улуг дузаны чедирип келген.

Баштайгы чылдарда совхозтун ажал-агынын организация-стыг байдалы сандаргай, бүдүрүлгени экономиктиг аныктыг кылдыр башкарычы чогулмалыг шийтирилгенден турган. Ынчангаш совхоз 1969 чылда 442 муң рубльдин продукция-зын бүдүрүп тургаш, 332 муң рубльдин продукциянын сай-гарып, мурунда турган колхозтарын ажал олуугазынын чүгүлө 60 хуузу берген. А 1970 чылда продукция саарылгасы 557 муң рубль четсе-даа, күрүне мурунга чангыс-даа көр-гүзүп талазы-биле хүлээлгезин күсөтпезин болгаш харын 1969—1970 чылда нинтинин малынын баш саны өзөр ха-маан чок, 5 хуу кудулаан турган.

1970 чылдың сентябрыда СЭКП обкомунун бюрозун болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели «Тоора-Хем» совхоз-тун ажалын экинчидер кемчелер талазы-биле чаа беш чылда чорудар ажалдарын айткан тускай доктаалды хүлээп алган.

Ол доктаалды күсөдип талазы-биле ап чоруткан кемчел-лерин түннелди, тоску беш чылдың бирги чылында сов-хозтун ажал-агынын чамдын бурунгаар базымнар кылдын-гылаан. 1971 чылда совхоз күрүнеге эт садар планын 106 хуу, сүтү 150 хуу болгаш дүктү 100,1 хуу күсөтпешкан, нинтинин малынын баш санын оон мурунда чылга удур 6 хуу өстүргөн азы 1000 ажал баш немешкен. Эрткен чылын күрүнеге саткан эттин 58 хуузу дээди сортка дундааттын-ганындан совхоз 30 муң рубльдин, дүктүн шынары экижээни-ден 16 муң рубльдин немей алыр. Ол шынаш пландан ажал саткан 23 тонна этке, 60 тонна сүтке совхоз 17 муң рубльдин немей алыр. Совхозтун аңчылары эрткен сезонда өлүк белеткериин күрүне планын 2 натап амыр күсөткөн. Бо бүтүнүн түннелде, совхозтун продукция саарылгасы 650 муң рубль четкен болгаш 1969 чылдың дең-изинден ийи натап улгаткан. 1971 чылдың түннелди чикен-биле алырга, совхоз 100 муң ажал рубльдин арыг олуугазын алган.

Хүлээнген ажал-хөргөшкө кызыман, мурнакчы кижилерин саны совхоз булурүлгезинде көвүдөп турар. Оларга саанчылар Иол Ажыма, Александр Серенин, инек кадарчылары Нел Шой-Сюрюн, Чылап Санзар-оол, хойжулар Бараан Лузунжун, Чооду Хүрбөштин, Себек Даваа, иви кадарчылары Бараан Чамыкай, Кара Дамын, механизаторлар Медок Дүктүг-оол, Бараан Даш-оол, аңчылар Социалист Куш-ажылдык Маа-дыры Даржаа Эрестол, Иол Агына, Ан Дотанай болгаш өс-келер-даа хамааржыр. Ындыг мурнакчыларын кызымакшай, шуудуру куш-ажынын ачызы-биле совхоз быжыгып кел чыдар.

Эрткен чылын мал чөмпийн чарыг талазы-биле багай эвес түннелдерин болганындан амгы үдө мал чөмпий чөтүр бол-гаш харын-даа силос шынаш кемпер артыкшылыг.

Совхоз чаа беш чылдың эгезинде кылган баштайгы ба-зымнар-биле чергелештир, ам-даа чедир шийтирилгенден чүдүлөр бар. Оон чикээне совхозтун экономиканын кол адыры болуп мал анылында уксаанылыг ажалы четпезин, малды тарып боозадыры чыл буру үстүп турарын айтыр хер-кен. Оон ужурунда төрүүр 100 баш малдан чаш төл алыр кончук куду. 1971 чылда совхоз төрүүр 100 малга оонаштыр чүгүлө 60 бызаа, 59 хураган, 67 ажал, 79 иви ажал алган. Совхозта мал чөмпий-биле бар турда-ла малдын ажалга, кемчелеринин шын эвес организациястп турарындан малдын продуктуу бедвейин турар. Эрткен чылын думажан 500 ажал баш малдын ортук деңизин чүгүлө 292 кг болганын-дан барык 4 тонна эт чедир алдынган, ону 100 баш хой-биле дуглаар ужурга таварышкан.

Совхозтун мал анылында чугула черин иви болгаш чылгы мал ээлеп турар. Ынчалза-даа мында ажал-херектиң байдалы багай. Май 1 салбырда иви фермазынын анылын оон эргелекчи турган Маады Алдын-оол шынын байдалды чаап-чактырып, каас-кош өсө-биле булалдырып келгенден чык ферманың ажалы кошап, малдын чидирин улуг болган. Чылгычларын талазындан сөөлүгү каш чылдарда ас-тарны өөредип, аныгалга кирибээнден хамык анык ас-тар экижирээш, чер башка тарай берген. Оларны чүгүлө улуг күш-биле тулап, күрүнеге сазар ужурга таварышкан.

Совхозтун мал анылында оон чөм-сууру кол черин ээлеп турар. Чөм балансынын чүгүлө дүмүттүг тарымал кемпер-биле дуглаары болуп турбуне, сөөлүгү чылдарда чер анылында кичээнегй кошмаанындан ылаңгыя тараа дүмүдүн барык ас-байы, чыл буруда ар өртөктиг үрөзин, мал чөмпий сөөртүп, улуг чарыгалга таварыш келген.

Кандыг-даа ажал-агынын шын экономиктиг санажылгалар-га үндөшкөп, аныктыг кылдыр чорудар ужурул. Ынчалза-оон бисте материал, саң-хөө курлавырларын төтөлгөлдиг чарыгал, машина-техниканы булурүкчүлүг эвес аныгал, ону болганчон-ла үрелишкениге таварыштыр харыскалган чок чорутканын трактористтер Канчыыр-оол, Даваа, чолачы-лар Чуурга, Кара-оол болгаш өскелер-даа уда-дараа болду-руп келгендер.

Ам сорулга болза чаа беш чылдың бирги чылында чедип алган эки түннелдер улам быжыгылап, 1972 чылда алган социалисттиг хүлээлгезин күсөдүр дээш куженишкенин ажалды партия, профэилел, комсомол организациязы-биле кады совхозтун дирекция чери чорудуп, ылаңгыя куш-ажыл-дын булурүкчүлүг бедиктерине, продукциянын бот-үчүзүн чингедирине, экономиканың айтырыгыларын улуг кичээ-нин салыр бис.

Недээ ажал-агыгай кол чүүл болза чарин ээчи бу-биле шын аныгалары болуп. Ол сорулга-биле совхоз бо чылдан эгелеп 1500 га черник ылаш, хараган үнүштерин аныглап, аныгалга кирир ажалды чорудуп эгелей берген.

Бистин совхозтун малчылары, аңчылары, механизатор-лары бо чылын алган социалисттиг хүлээлгезин бурун болгаш амыр күсөдүр дээш, ССР Эвилелиниң 50 чыл оюнга уткуш-тур калбарган чарышка төлөптиг черин ээлеп шыдаарыга бүзүрөп болуп.

В. ТАМДЫН-ООЛ, совхозтун директору, Тыва АССР-ниң Дээди Советинин депутаты.

ЭДЕР-ДАГНЫН ШОЛБАНЫ

Кускама-Хонашта кыш-таа. Чоокка чедир-ле мааңа чунка туралгаш, аалдарын өшкү, зоо-биле кады өдөөкө кирип көр турар. Ийи аал чурттаар бажын-нын адакы өрзөлиниң соң-газы чырып, печкадан адуу толуку кончук тиг, тоолай бажындан көк ш чалыраалы-биле колжуп, саң дөрт өрү үнүп турган.

Мурнакчы хойжу Ара-чаа Монгуш чыл олоога турар үдө дежурныйлаан шынчымыркан турдук чедикшин улау болурун ажалынын дуржулаан-дан көргөн. Халбыыр ку-лактары, чангыс аай ак-чуртунуң меринс 6 зура-ганын шаразын күрөдип, эргеледип олургон.

— Чарыштарын, аа бо-даралын, чүе кончук ы-лы-бырай бичи сиер хой-жулаштар—деп, урууларын, сабайын оттурбас дөшт и-тинде чугаалангып өргөн.

Ол бо чымын төрөөн 150 хойнуң турганынын жөн-и камсаап алган. Оон ко-данымда бир дуураа-ла тө-рүп турар 300 баш хой-нуң чаргын олоданын ол.

Хойжу эртенги шайын ижиш, иштин-дөштүн ажал-ын кымыл турда, үнөк гүн адын-сары герелдеш-терин Дашы-Шеки унуна чакчыкан. Чаа төгөсөл-дөш баштап, чангыс аай ак-чуртунуң меринс 6 зура-ганын шаразын күрөдип, эргеледип олургон.

Чаа төрөөн хойларын өдөөкө ап каап, немел-дөш-биле чөмпий, ала чаа-нында кирал алааны чөк-оодаларда өткөрүп турар. Куш-ажылга бадыкан, мур-накчы хойжу эрткен чы-лын бодурун күжү-биле 12 тонна сүткөн, 10 тонна са-анын белеткен алаан.

Чоюн-Хемчик районда «Чараа-Бажы» совхозтун дирекция чери ив Ара-чаанын ажалга кызыман, мал ажалында бөик көр-гүзүлгелерин үндөш амык хой малдарын аңаа тү-зөткөн.

Хойжу бо чылын төрүүр 100 хойдан 105 турганын, сойдан-на 28 кг дүктү алырын болгаш сүген хо-дун кажаллап, чамын 3 удуга сугарып бөик дүжү-тү алырын түзүлгөн. Ол амыкшан малдын кааса-оо-лазынын, чуртталга ба-жынын септелгезин боду кымыл алырын түзүлгөн.

ЧУРУКТА: мурнакчы хойжу Арачаа Монгуш, К. ЭКЕР-ООЛ. Авторунун фотозу.

Бистин районун хөргөш-көп чөвүлелери партия ор-ганизациянын удурутгалы-биле хөргөш чонун ажал-агы-н болгаш куулаа тургузуш-кунуна, шийтел амыдыра-лынга киралгезин улам бедиктедиргенде, оларын билг мергешкын, күл-тур-луг деңизин белдеринче ут-галан ажалдарын чорудуп турар. Мааңа хамыктык мур-нууа удурут организация куш бисте хөргөшкөп чөвүлел-дери болуп.

СЭКП райкому болгаш эге организациялар оларын ажал-ыстыг стилин саймартып-жыдып, экинчидер дөшт олар-га удурутгалын күштөдирип, чамдын ажалыстыг кемчел-лери ап көргөн. Эрткен чы-лын партия райкомунун бю-розуна бистин кижилеринин ажалынын дугайында илест-кеди 2 удаа чугаалажып көр-гөн. Ийи, чангыс түнүң семинарларын база организациястп. Тус-тус чөвүлелерге отчет-сонугаалар болуп эрткенде. Бригадалар тоңгөрөгө хойжу хөргөшкөптерин селеттери бол-гулаан. Ол ышкан И.Давоа а-тыг совхозтун паркомунуң болгаш Чоудура суурда чөвүлел-дин кирижлгези-биле Хара-ган сүт-бараан фермазынын базазында хөргөшкөп чөвүлелеринин дугайында практиктик ажалы-биле хол-башкан семинарын солун кыл-дыр организациястп.

Алаа ажал-агынын, кул-туртун амыдыралдыг дугай-ын болгаш өске-даа ажал-ыштарын хөргөшкөптерин илесткейип киралгезин-биле чугаалажып эргиткен. Бо бү-гү болза бисте чөвүлелерин ажал-чорудулганын экин-жидер организациястп.

Ал-Тал—районда эң ырак суурларында бирөөн. Ыда хөргөшкөптер чөвүлелин (даргазы К.С. Ондар) ажалы (улууртун тургустунин. Оон кежигүннерин агитквирти,

ЭКИ АЖЫЛДААР

деринге, хөргөшкөп чонун илесткейип бүдүрүлгө улу-т илгич берген.

Бисте чамдык чөвүлелер колдө илесткейишкелде болгаш активке даялаш, чон орту-зунда лекция, беседаны база тематиктиг кеңештерин, дис-путтарын, номчула конфе-ренцияларын, бүдүрүлгени мурнакчыларын, айтырыг, ха-мын кеңештерин болгаш өс-келер ажалдарын чорудуп ту-рар. Оларын хой кезин бы-жык-дараарынын, арыгыры-нын болгаш аты-чөм кылы-рынын бөлүмүнерин, тоога болгаш чөкөк олурутгалын организациястп, коллективтер-нин болгаш кудумчуларын, агитквиртираларын коопер-тир эрттирип турар. Хөргө-шкөптер чөвүлелеринин ча-нында куулаа-массалыг ажаллап, арыг-шөвөрдүн, бү-дүрүлгени болгаш урутар кижизилгелеринин талазы-би-ле секциялар доктаамал ажал-лап турар. Ак-Талда, Арыс-канда, Териг-Халда, Урбунде, Эйли-Хемде, Хайраканда, Баян-Колда, Чаа-Холде ымыл чөвүлелер эки түннелдерин чедип алган, ол ышкан Кок-Чырамын, Ийи-Тамдын, Ша-гаан-Арыгын чөвүлелери ажалын экижирткен.

Ал-Тал—районда эң ырак суурларында бирөөн. Ыда хөргөшкөптер чөвүлелин (даргазы К.С. Ондар) ажалы (улууртун тургустунин. Оон кежигүннерин агитквирти,

Ындыг эки чикендерин бирөөнө Териг-Халда хөргөшкөптер чөвүлелин (дар-газы В.Н. Гречинина) ажал-ы хамаарыштырып болуп. Оон ажалы баштайгы үдө

кудумчу, секция ажалдарын-да бижыгылаш, калбак актив-ке даялаш, бүтү ажалдарын план буугаар чорудуп турар. «Оолашан Хем», «Чонун огу-лу» деп номнара конферен-цияларын эрттирген. Тускай дашталыга кеңешин алды улаа болган алаа дөштө-лөрдүн, алы-бүрү темага ке-ңештерин организациястп. Хө-ргөшкөптерин чорудулганын кижизилгелеринин талазы-би-ле секциялар доктаамал ажал-лап турар. Ак-Талда, Арыс-канда, Териг-Халда, Урбунде, Эйли-Хемде, Хайраканда, Баян-Колда, Чаа-Холде ымыл чөвүлелер эки түннелдерин чедип алган, ол ышкан Кок-Чырамын, Ийи-Тамдын, Ша-гаан-Арыгын чөвүлелери ажалын экижирткен.

Ындыг эки чикендерин бирөөнө Териг-Халда хөргөшкөптер чөвүлелин (дар-газы В.Н. Гречинина) ажал-ы хамаарыштырып болуп. Оон ажалы баштайгы үдө

эскертнимес турган болза, сөөлүгү ийи чылда байдал ды-ка өскөргөн. Дагылар хунуңда алаа, чөкчөтөр дел-гезини организациястп. «Кус-түң бөлө» деп кеңешин, си-лестен кылган хенер делгез-генин солун эрттирген. «Си-дере, хөргөшкөптер деп ствен-дини кымыл, хаана солуну доктаамал үндүрүп турар. Хө-ргөшкөптер чөвүлелин иш-тирталы-биле суурда аска-сад ажалтыган. Ол бүдүрү-лгенин хөргөшкөптер респу-бликанын районун хөргөшкө-птеринин чорудулганын ажал-ык делгезлгезин илесткейип киришкен. Ол ышкан Арыс-канда, Урбунде чөвүлелер эки ажаллап турар.

Районга чылда бир катап февраль—март айларда ала-ныгы айып чорудуп турар. Ол үдө малчыларын бажы-чыларын чугаалажып, мал кажалдарын арыгыларын, малды чаш төлүп камаган алы-ры-биле санжамыктерин, чо-рудары, лекция, беседаны чо-рудары, концерт көргүзгөри дөшт ышкан кемчелерин ор-ганизациястп.

Кылдырган чамдык ажал-дарын түннел тур, районда хөргөшкөптер чөвүлелеринин ажал-чорудулганында ам-даа чедир шийтирилгенден ай-тырылар болгаш четпестер база барын айтыр херек. Ал-дым-Шыназын, Торгалы-нын, Кара-Талдык, Арыг-Узунуң хөргөшкөптер чөвүлелеринин ажалы ам-даа чо-гуур деңгелеге чедир тургу-

сөтүп, ышкан бистин респу-бликага уксаажылдыг ажал-ын утган-ишчилер 1 кижизилгелеринин тускай комиссия турган (оон сөзүстөгү мен база кирип турдум). Ук ко-миссия уксаажылдыг ажал-ын методиктиг планын чорудуп тургускан, тус-төс ажал-агыларга кымыл ужу-рут чүдүлө толарактын, уду-рутулганы дөрт берип турган болгай. Ындыг комиссия ам шуут уттуңдурган-дыр.

Ол үдө Тывага I—II саа-галдык болгаш оон-да орү саагалдык хойлары ортума-ла 3 кг-дан орү дүктү бе-рип, бир баштын ортумак дү-рүг деңизин 50 кг чөдүп тур-ган. Ол болза уксааны эки-жирткенин ажал-дыр. Ам бистин «Торгалы» совхозта хойнуң дүгү эвээш турарын чыл буруда ар өртөктиг үрөзин, мал чөмпий сөөртүп, улуг чарыгалга таварыш келген.

Тываның чурт деңизкери-не чангыс-хараган дүктү хой-ларын өстүрүп болурунча ба-рымылазы бар дүктүн прак-тика бүзүлгөн көргөскөн. «Торгалы» совхозка хой мал-дын уксаажылдыг ажалы 1962 чылда чедир элөө эки түннелдерин берип турган. Оон сөөлүнде чылдарда уксаа-ажылдыг ажалында удурут-га коопкан.

Моон солгаар сорулга чүд дөргө хойнуң уксаанын аки-жирдери-биле мурунда чору-дуп турган эки эгелекшенин катал тургузуп, алы-бүрү укса-аның хойларын салга-нындап холжугу, булдулар хойларын уксаа, килас ажал-ында аныгал үкеш, уксаа-ажылдыг ажалын улам ийи-үргүчүлүгү болуп.

М. ЛАВЗА, «Торгалы» совхозта зоотехник-бонитер.

Ынчангаш мээк бодол турары-биле алырга, ук ажалды экинчидер, ову булуту эрте-ме үндөшкөп чорудар төлө-дө, бо үстүлө адаттыган ал-бап черлери удурутгалын күштөдирип, уксаажылдыг-нын ут-шын айтыр ужурул. 1954 чылда баштай хойнуң уксаажылдыг ажалын эгелеп

КӨДЭЭНИН МУРНАКЧЫ ИШЧИЛЕРИНГЕ ДЕННЕЖИЦЕР!

1971 чылда малчыннар ортузунга калбарган
социалистич чарыштын түннелдери

БЫЗАА АЖААКЧЫЛАРЫ

Фамилиязы, ады, адазының ады	Ажыл-агылар	Районнар	Хонукса ортумак немелде (грамм)
Исаева И. В.	«Өкө»	Бий-Хем	900
Болот А. Х.	«Межегей»	Танды	850
Агапова А. Г.	«Көк-Тей»	Кызыл х-с	835
Напустаина А. А.	«Хадан»	Бий-Хем	830
Монгуш Ч.	«Тийдегей»	Танды	816
Бушова А. А.	«Межегей»	—	794
Троянова Е. В.	«Өкө»	Бий-Хем	780
Сарыглар И. К.	«Барлык»	Барыш-Хемчик	780
Селезнева И.	«Октябрь 30 тылы»	Каз-Хем	770
Борисова Т. И.	«Межегей»	Танды	769
Шабалина М. И.	«Көк-Тей»	Кызыл х-с	765
Агапова М. В.	«Ленинчи орук»	Каз-Хем	741
Салчак К. С.	«Кызыл тараачын»	Бий-Хем	732
Шилигина П. Г.	«Халын»	—	730
Киселева В. А.	«—»	—	721
Мат И. А.	«Саян»	—	720
Нару З. К.	«Межегей»	Танды	717
Нунугет С. Б.	«Кызыл тараачын»	Бий-Хем	714
Мальцева Е. В.	«Межегей»	Танды	689
Черниговцева С. Д.	«Көк-Тей»	Кызыл х-с	686
Семисынова Р. М.	«Саян»	Бий-Хем	684
Нызыл-оол Т. С.	«Кызыл тараачын»	—	676
Сам Н.	«Революциянын чал- быжы»	Танды	667
Томарских А. И.	«Саян»	Бий-Хем	660
Хвалыг Е. С.	«Кызыл тараачын»	—	646
Грудинина Н. М.	«Революциянын чалбыжы»	Танды	637
Хицко Л. И.	«Межегей»	—	607
Пичер Е. Б.	«Кызыл тараачын»	Бий-Хем	607
Очур И. Н. С.	«—»	—	607

МАА СЕМИРТИР МАЛЧЫННАР

Фамилиязы, ады, адазының ады	Ажыл-агылар	Районнар	Хонукса ортумак немелде дензи (грамм)
Нудряев С. В.	«Бүрө»	Баз-Хем	920
Лубошинов Г. М.	«—»	—	920
Чаш-оол Д. С.	«Кызыл тук»	—	890
Никифоров И. Е.	«Ленинчи орук»	К-з	887
Митрюк И. М.	«—»	—	887
Нелюбов И. П.	«—»	—	885
Норейников Н. Т.	«Коммунизмге орук»	—	860
Саян Ч.	«Революциянын чалбыжы»	Танды	853
Оржан Б. Т.	«Россия»	—	850
Борисенко Я. И.	«Ленинчи орук»	Баз-Хем	840
Борисенко Ю. И.	«—»	—	840
Чагар-оол Д. М.	«Россия»	Танды	835
Иргит Д. Л.	«—»	—	800
Нансыл К. И.	«—»	—	798
Дальн Г. У.	«Кызыл тук»	Баз-Хем	780
Току Б. А.	«—»	—	780
Долзат С. С.	«Тийдегей»	К-з	780
Хомлинов З. А.	«—»	—	780
Уремчи Н. Б.	«Россия»	Танды	774
Санчат С. Ч.	«—»	—	763
Хребнов И. В.	«Хадан»	Бий-Хем	700
Нашпын-оол М. М.	«Саян»	—	673
Нашпын-оол К. Т.	«Россия»	Танды	650
Насимова М.	«Революциянын чалбыжы»	—	626
Терешин В.	«Октябрь 14 тылы»	Баз-Хем	620
Ниче-оол Б. Г.	«Саян»	Бий-Хем	620

КУШ АЖААКЧЫЛАРЫ

Фамилиязы, ады, адазының ады	Ажыл-агылар	Районнар	Төрүүр бир дагадан чуурга
Ванникова Н. Ф.	«Көк-Тей»	К-з	188,5
Пономарева А. С.	«—»	—	174,4
Бояркина Р. А.	«—»	—	174,4
Петрушкина П. Д.	«—»	—	173,2
Онашкина В. А.	«—»	—	173,2
Соколова М. В.	«—»	—	170,6
Булакина Л. П.	«—»	—	166,6
Чиркова Н. Г.	«—»	—	166,6

ТЕВЕ КАДАРЧЫЛАРЫ

Фамилиязы, ады, адазының ады	Ажыл-агылар	Районнар	Төрүүр чүс теведен алган бо- даган
Дончун М. Н.	«Ал-Эрик»	К-з	56
Седен-оол Х. Ч.	«Ленин аттыг»	—	47
Шантар Д. Ш.	«Чаа орук»	—	37

ИВИ КАДАРЧЫЛАРЫ

Фамилиязы, ады, адазының ады	Ажыл-агылар	Районнар	Төрүүр чүс ивиден алган анай
Тожа О. Б.	«Тере-Хал»	К-з	96
Кол Ш. М.	«Кызыл тук»	К-з	93
Кол Т. М.	«—»	—	93
Чооду Х. Д.	«Тоора-Хем»	—	90

ДЕЛЕГЕЙ БО ХИННЕРДЕ Тайбың херээнге чугула салыышкын

ПОЛЬША. Прагага бол-
ган човүлел хуралга хүлээп
алган Европада тайбың аймыл
чок чорук болгаш кады
ажылдажылга дугайында Дек-
ларациянын чугула ужуру-
дузун онзаалап демдеглээш.
«Глоб прада» солун 1972 чыл
Европаның улустарына бы-
жыг тайбында болгаш аймыл
чок чорукка чүткө идееден
бээр эвес, харын-даа ол иде-
гедерия амдырелга ботта-
дырып чорударына бузулуг
бурунгарлаашкын база болур
ужурулуг деп бижээш.

ЧЕХОСЛОВАКИЯ. Брат-
иславаның «Правда» солуну-
нун бижээш: «Улут эчис со-
рулганы — мисалдекишкын
чок Европада, кады ажылда-
жылганы Европаның тургу-
зарына Варшава Керээниң
киржикичлери хүрүнелер-
ниң чыгыш этиниң болгаш няти
чоруун Прагага болган човү-
лел хурал бадтыкаан.

БОЛГАРИЯ. Европа дин-
ке аймыл чок чорук система-
зын тургузар дугайында Пра-
гага болган човүлел хуралдын
савалдан программаның
боттут болгаш хавы уткаш-
тырылган «Отчетлив фронт»
солун айткан. Оң докумен-
тилерде кирип турар идея-
лар, принциптер болгаш са-
налдар дыка улуг ужуру-
дузун бооп турар деп «Отче-
ствен фронт» демдеглээш. Бя-
чангаш Варшава керээниң

Варшава керээниң киржикичлери хүрүнелер-
ниң Политиктиг консультативтиг комитетиниң чө-
вүлел хуралының түннелдери делегейниң дыка хөй
чурттарының парлаалганын болгаш хөй-ниити
ажылдакчыларының кичээнгейиниң төвүндө артып-
шаан. Ынчангаш Прагага болган човүлел хурал-
дын шийтири болза Европа динте дүшкүрүлүг чо-
рук дээш демисе талазы-биле

рукту чавырылдырар херекке чугула базым болбу-
шаан, аймыл чок чорук болгаш кады ажылдажыл-
га айтырларының талазы-биле ниити-европа чө-
вүлел хуралын чыылдарын херек кырында бе-
леткээринге улуг ужуру-дузалыг деп чер болганда
көрүп турар.

киржикичлери хүрүнелер бот-
тарының ол тайбың эгезиш-
кын-биле бүгү делегейге чал-
быштыг чүүлдүгүзүшкүнү
болгаш ханы деткимчени
ап турар.

ВЕНГРИЯ. «Неисбад-
на» солун мурунку чүүлдү-
ге мында деп бижээш: «Прага
документтеринде социалис-
тиг дем каттыштырылганын
күрүнелериниң акы-дун-
ма кады ажылдажылганын
сауу сипаткан болгаш ки-
жи төрөгетениң мурунда
туруп турар оң чугула айты-
рыларын шийтирээрин ба-
за айттып турар».

ВАРШАВА БЕРЛИН. «Ев-
ропада тайбың, аймыл чок
чорук болгаш кады ажылда-
жылга дугайында Прага чө-
вүлел хуралына хүлээп алды-
ган декларация бистик динке
тайбың болгаш аймыл чок чо-

рук дээш демисе талазы-биле
Европаның социалистич чурт-
тарының чугула эгезишкын
болур. Ынчангаш аймыл чок
чорук болгаш кады ажылда-
жылга дугайында ниити-евро-
па чөвүлел хуралын оң дү-
гөн чымыл эрттиреринче чү-
түп турар хөй миллион кижи-
лериниң идееден болгаш ве-
гедерия ол документте то-
даргай-биле айткан»-деп,
«Ди вархайт» солун бижээш.
«Амгы үедө ниити-европа
чөвүлел хуралын чымыл
таарымчалыг байдал тургу-
туган. Ынчангаш оңу оң-ве
дүгөн чымыл эрттирерин че-
дип алыр дээш чаа-чаа күжө-
нишкыннерин кылдыр эрге-
жок чугула» деп, «Ди вар-
хайт» уламчылап бижээш.

МАР. Прагага човүлел
хуралдын документтериниң
дугайында материалдарын
«Ун» солун «Тайбыңны
быжылаарыңа улашкан тодар-
гай эгезишкын»-деп, эге-би-
ле парлаан. Совет Эмгекчилер
болгаш оске-даа акы-дунма
социалистич чурттарына Ев-
ропа динте болгаш тайбың-
ны, бот-тускайлаң болгаш
деп эргелиг күрүнелериниң
үрө-түнеден кады ажылда-
жылганын району кылды-
рыпче улашкан идееден
болгаш чайгыш чок күжө-
нишкыннерин МАР-ның
ажылчы чоннары ижи-биле
чүүлдүгүзүшкүнү турар деп Тай-
бынның Бүгү-делегей Чөвүлел-
ниң кижигүзү Ч. Чинид
болгаш МАР-ның Эртсемир
академиянын оралакчы пре-
зидентин Х. Цэрв олор де-
мдеглээш.

ХЕЛЬСИНКИ. Аймыл чок
чорук болгаш кады ажылда-
жылга айтырларының тала-
зы-биле ниити-европа чөвүлел
хуралын бо чымыл чымыл-
дырып болур деп Варшава
керээниң киржикичлери хүрү-
нелериниң санап турарын
«Кансан уутисет» солун ре-
дакция чүүлдүгү бижээш.

Совет Эмгекчилерниң чайгы-
ш чок боттадырып чоруду-
п турары СЭКП-ның XXIV
сөздүгүнүн хүлээп алганы
тайбың программаның база со-
циалистич чурттарының тай-
быңны быжылаарыңа ба-
зымдары делегейниң улуста-
рының тайбың, аймыл чок

чорук болгаш хамаарышпас
чорук дээш демисегинге бы-
жыг үнденини салып турар
дээрин «Хямеен өхтейтсү»
бижээш.

ШВЕЦИЯ. «Европада
аймыл чок чорукту болгаш ка-
ды ажылдажылганы тургуза-
ры тускай хүлээлгелер систе-
мазын тургузарын өгөп ту-
рар. Ол дээрже Европада күрү-
нелер аразында харылаалар-
га күштү ажылаарын азы
ону ажылаар деп кижя-
нышкыны кылдырып болду-
рас, бүгү чурттарга агрессия
үлгүденишкыннерден мага-
дылтанган турар мындыг
система болур ужурулуг»-деп,
«Вуа уарнер» солун Прагага
хүлээп алдынып «Европада
тайбың, аймыл чок чорук бо-
лган кады ажылдажылга дуга-
йында Декларацияны» тайы-
бырлавытаан, бижээш.

ВДР. «Индий-Кыдатта аг-
рессияны ам-даа үрүтүчүлел
турары-биле холбоштыр Вар-
шава Керээниң киржикич-
лери хүрүнелериниң Политик-
тиг консультативтиг комите-
тинин Меделегей — ыстаан
улус-биле акы-дунма социа-
листич чурттарының улустары-
ның аразында дайымчы эп-
сеткил каттыштырылганын
бузулганын чаа тодаргай
херечиси болган»-деп, «Ния
зан» солун бижээш. «Акы-дун-
ма социалистич чурттар бистик
улуска политиктиг детки-
мчени иденейли-биле берип,
экономиканы хөгжүдө-
риге база национал кампа-
лады быжылаарыңа дуула-
лап турар. Индий-Кыдаттын
үн чурттарының улустары-
ның патриоттук чечендик
күштериниң америк агрессия-
га улур демисегинге кайгы-
чытыг чедипкиниери бу-
рунгар депшигелет кижя
төрөгетениң улам улагдап
турар дуулашкын-биле ча-
рылбас холбоолуг.

ЕАР. Социалистич чурт-
тарың чалгыс ээни болгаш
сырый каттышкынны бы-
жылаарыңа, бүгү делегейге
тайбыңны камтааларыңа, им-
пералистич агрессияга бол-
гаш реакцияга ойтуу ша-
мышкыннары бээринге,
улустарың хоотала, нацио-

нал хамаарышпас чорук, со-
циал депшигелет дээш демисе-
лин деткиринге моон соң-
гаар-даа күженишкыннерин
харамнамас дээрин Прага-
га болган човүлел хуралдын
киржикичлери бадтыкаан деп,
МЕН агенттеле онзаалап айт-
кан.

БРАЗЗАВИЛЬ. «Варшава
Керээниң киржикичлери хүрү-
нелер Прагага болган чөвү-
лел хуралга тайбыңны болгаш
делегейге аймыл чок чорукту
быжылаарыңа боттарының
быжыг шийтирерин илерет-
кенер деп Конгоун информ-
ация агенттелиң болуун
дырдамында демдеглээш.

БЕРЛИН. СЭКП-ның
XXIV сөздүгүнүн хүлээп ал-
ганы тайбың болгаш делегей-
ге аймыл чок чорук дээш де-
мисегин программаның тай-
бың аймыл чок чорук болгаш
кады ажылдажылга дээш де-
мисегин турар бүгү күштер
улам калбаа-была деткин ту-
рар деп, «Нойс бойча» солун
Варшава Керээниң кир-
жикичлери хүрүнелериниң По-
литиктиг консультативтиг ко-
митетинин Прагага болган чо-
вүлел хуралының шийтирерин
тайыбырлаш демдеглээш.
Прагага болган човүлел хурал
чаа эгезишкынни кылдып —
Европада тайбың, аймыл чок
чорук болгаш кады ажылда-
жылга дугайында Декларация-
ны хүлээп алган. Ниити-
европа чөвүлел хуралын бе-
леткээриниң болгаш органи-
зациян эрттирериниң айтыр-
ларының талазы-биле хөй та-
лапгы консультативтиг до-
раа эгезири ол чөвүлел
хуралдын киржикичлери са-
налдаанар.

Прагага хүлээп алган Дек-
ларацияда Европада аймыл
чок чорукту болгаш Европа-
ның күрүнелериниң аразында
хамаалашкынны коз-коз
принциптерин айткан деп,
«Трибуна» солун демдеглээш.
Ынчангаш мындыг ниити-евро-
па чөвүлел хуралы ол бадик
принциптерге үндэлээш.
Европаның бузулуг тайбыңны
чери кылды аргалыг үрө-тү-
неден кады ажылдажылга-
ның эгезин салып ужурулуг.

ҮНҮҮШКҮННҮГ СЕССИЯ

АДДИС-АБЕБА. (СЭТА).
Аймыл чок чорук Чөвүлел-
ниң үнүшкүнүгү сессиязы
нда болуун ажылын үрү-
чүлел турар. Муруну Родо-
зияның талазы-биле болук
африка чурттарың белек-
ки резолюция төлөвилени

хаалыг хуралга чугаалашып
нөргөн. Муруну Родозияның
африка човүлел эрге-айыкта-
рын хандырар болгаш ол
чурттан «Партид комисси-
он» дээр бөлүктү делер кел-
дирин Англадан нөггөр та-
лазы-биле Аймыл чок чорук

Чөвүлел дүргөн хемчеглер
алыр ужурулуг деп ол төлө-
лөдө айтып турар. Англия-
ның чазаса «Партид комис-
сион» сөөк-азы митанчыла-
ры-биле бузар-базк дугур-
жулганы «документ» буулар
быжылаар дээш ынаар чорут-
каны билдинир.

ФОТОИНФОРМАЦИЯ *** ФОТОИНФОРМАЦИЯ

Франциянын улзуу Индий-Кыдатта үргүчүлө-
шпаан турар америк агрессияга удуртанышкынны
илереди, оуу соодадырны шийтирер неген турар.
Парижте болгаш чурттуң оске-даа хоорайларында ми-
тингилер, хуралдар, чыскаалдар үргүчү эртин ту-
рар. Оларның киржикичлери — муу-мун французтар
Вьетнамын, Лаостун болгаш Камбоджаны демисе-
жиш турар улустары-биле эл-сепкил каттыштырыла-
зын плередиш турарлар.

ЧУРУКТА: (созагай талазында) Парижте чыскаал.

Эрткен 1971 чылда Германияның Федеративтиг Рес-
публиканың ажылчын алдызы капиталистич моно-
полияларга ууру күштү шимчээшкынни калбартка-
нар. Аппа, сак-хоо талазы-биле соода чок кризис-
тиң уркуунда ажылчы чоннарың үлүүне улуг
чүткө опажып турар.

ЧУРУКТА: (адаанда) Гамбургтун ажил соодадык-
чылары. Барымы Германияның ажил үстүрүчү
30 кире муң ажылчынары ажил төлөвүн улагы-
тарың неген, ажил соодадыкчыны киржикичлер.
«Юнайтед» — «Улзере пайт» — СЭТА-ның фотолары.

ШЫН

ДЫҢНАҢАР, КЫЗЫЛ ЧУГААЛАП ТУР

Беш чыл болгаш культура амыдыралы Хүннүң негелдезинге дүүштүр

Кызылдын радио Бажыны техниктерин болгаш журналистерин ажалдарында бүгү талаа-биле таарымчалыг амыгы үнүң радио техника-биле дериттиген. Моон сонгаар дамчыдыгы кызылдын болгаш оң дырары шырары журнуку-аудулар ыракта экижир.

Редикторларнын, корреспонденттерин, ажалдар кабинеттери элти, делгем, тырык. Олар чаа бажыны көшкөн соолузе бүгү даячыдыгаларын утка-шылары улам ханы болгаш солу болуш даш чаа чогадыгы күш-биле ажалдап кирипкен. Чаа радио Бажыныла дөрт студия (чугаа бажыны, дөрт пий, концерт, камернал), радио дамчыдар чеди болгаш үн бажыдар чер бар.

Студиялар болгаш ашпараттар турар терлер үн дырары эки, даштыкы өске дааш-шымжон киирбес тускай херекселдер-биле кылдыган. Агаар болгаш шыктың хемчээли доктаамал турар кылдыр таарыштырган. Алаа чүве чугаалаарга база концерт бажыдар үн арыт, тодары болуш.

Концерт залы делгем, улу. Орта беккенден хой кижин кирип болуш. Симфония оркестринин, хой кижин кижикчил-лг пийти ырларын концерттин алаа бажыдар. Камернал студияны пий, чалгыстың ырларын, сыгыт, хөө-

ра-массалыг ажалдарын доктаамал чорударынын харны салганын медресе билеп турар. Мында шиги байдал өскө-өскө улуктар. Культура бажыны чаа делгем, улу. Салгытарыл байдал эки. Шимеде-дерилден саарыштыр тургускай. Коску агитацияны үнүң байдалдарыга тамаарыштыр солуш турар. Темалыг кезекселер, оюн-нонпертерин доктаамал орталык, тап турарын алеткели демделген.

Культура ажалдарымын хой болгаш. ССКП Эриин райкомунун бирги секретары А. Монгуштуң сөзүмүзү тундун үндүр аныктыг болгаш-дар бар. Эрииндер эртерин көрдүгө шоолуг-ла чер ала-бай барган чылдагыны чүдө-түт. Бот-тымынгар уран чүдү ажалы доктаамал өскө-өскө турар. Ол ышкан чамалык культура одалары турар, ол ышкан септелгелерге көтүр делгем септе өскө-өскө турар. Чептеринин түнүл үндүр херек.

Бола сапалга тамаарыштыр чүдү чугаалап болуштур? Эртерин көрдүгө эрииндер көшкөн ойнаа. Бот-тымынгар уран чүдүлүк массалы-нын талаа-биле кетпес болгашы база айткан болгаш. Чоппун негелдеп, уран чүдүлүк үнүлүп билгир хүй кел-

теш тудуш бешин олар чүве болгашы ырааар ырым, тап-нынын даш өскө-өскө тур-дүлгелерин утка-шылары, кү-сөдөнен эң бедик делгем даш доктаамал сагыш салы-ры чутула.

Коруде тагда-ла эртерин. Бүгү-россиянын бот-тымын-гар уран чүдү коруделерге белетиле алаар. Бичангап алаа белетиле буу-хаа өскө-өскө турар. Бот-тымынгар уран чүдү болгашы доктаамал өскө-өскө турар. Тенция, бөсөдөр чамдык черлерге алаа болгашы доктан саал берген эртер делгемделген. Бичангап Нарын, Морен, Бу-дун-Бажы суурларда культу-ра одаларынын ажалы ко-шкөн чорун турарын саал бергенер ойнаа ажалык Оң чылдагыны чүдө?

Тус черлерде партия, со-вет ортатар культура одал-ларын ажалы херек ала-бай турар, ышканга кал-дар шилелген бөлүсө, оларын ажалдар байлаа даш сагыш салбас. Бир-тап калдар ызырыма, соду-чүве болгашы оларын шил-тишкан, колхозтар шугу-м-биле өрөшүн чорудар айт-рыгы болуш чүд? База бир чылдагыны чүд даш рөй-хүсумуну культура кил-ди-ин, районуну культура ба-

жыны көдө черлерде клуб, библиотекалары боттү дуа, саалдар чедирги шылдагыны турар-дыр.

Районуну культура ба-жынынын чанында «Хүдүмү-рү» аштыгында эртерин чы-лың 65 концертти чога ба-раалганын. Ам бо хүйрде эртеринга ажалдар колхозтар-нык ферма, бригадаларын ке-лип чорун турары чеди эки-дир. Программаны чедирги, амыдыралы улам ханылаар, чептеринин сойгалар болгаш оңу алаа алыгыга дуа чеди-рерин ораалганы эки. Агит-бригадалар дөртө эки-не да-шыгы жанраларын програм-манын киирер согуалыг бол-гай.

Районуну культура ажал-дарынын дараалында со-ругаларын боттарынык му-рунда салган. «Партиянык сьездинин шилтиртерин амыдыралы» деп тема ба-гаар бо чылдык бирги кал-дарында бүгү культура одал-ларын дөртүр. Коммунист-агиткулуботторунун ажалы «Партия-бастык бастык чыныс» деп кызылдын ала-биле чорудар. Ол ышкан культура одаларын дерит-херекселдер-биле калдарымы

«АЯА» ДОЛГАН

Николай Валентинович Аверичин дээрар Калуга хо-райдын Кызылга тоап чедип келген. Чоппун ажалында хүдүмчел, чагай сепкел-диг, бууручел, экирбес чо-руун магистралча амыдырал ажалдап ол ажалы кижин ажалдар болган.

Кызылдын түбүкү ажалдарын сепкелден ажалдар-биле киир-геп, шиги чуртталга че-ринге ол чуртталга элден. И-наала-лаа хүдүкү ажалда-бай турган. Оң укурунда оңу ажалдан үндүргөн. Ини-ти чуртталга черинге оңу кийи чуртталарын алаа ко-ш-пиреэли.

Тованык бодуун калдар ажалын уламчылаа. Хой-хой кийилер-биле чоорту тап-кып ап, оскелерин күшү-биле амыдырал чорун берген. Бир тапкык оңу чептерер, өскөдө ажалы кудар, үшкүзү бажынылаа холдуур.

Эртерин чылдын аярында Аверичин «агалыры К. деп херексел кижиге чеди бер-геш, хойлөк чүп бажын даш-лап. Ооуу чөшөөрөөлө.

Хойлөк чугуларга дөрт эр-тер бооп, оңу 50 рубль ортат-тыр септерин даш кеткен. Демги кижинин бууручелын ажалдап, Аверичин септер-

ни салдыккан болгаш ажалы-биле арагалат калган.

Оон соолда каш ховганда Аверичин Ш. деп тамаатын бажынында ховган. Эр-терин: «ажалдан чорутуу ки-дип болгаш мей, даштык соо-кучтү тур» даш бажын эл-ден болуш пиланы даш кет-кеш. Чис тола берген. Чугаа бир ай болгашы пла-щын эки ажалдап, Аверичин-ки-биле таарылаа болуш уткуржы берген, плащын ве-ген алган.

Оуту, калар тоагыч оо-даа мийи үнүлгелерин кыл-ган. Хамааты Анын «Чайна» деп магнитофонун алган база сазыпкан. Оон тыпкан ажалы-биле арага саткан К. деп кижин-биле иккен болгаш ка-лаа арагалал оңурун 55 рубль ортатты чылгаш хой-лөк даш кеткен, база-ла са-дыпкан. Оон ортөс баа-ла арага үнүгөн болбайн кал-тар.

Ыччалда-лаа калдык-даа чү-ве төмүдүт. Аверичин «ага» долган. Магистралча амыдыралды тоагычын со-вет чүд кычкытырбайн, алаа чөдүт шилтекли оолаган.

Л. КУРАСКИН.

Кызыл хоорукуну оңу шиги херектер килдинин па-чалыгынын ораалганын.

„АВИАЭКСПОРТТУҢ“ ЧАЛГЫНЫҢ БАРААННАРЫ

Чер бөмбүрөөдүн чүе-чүе млдун кижилери хамааты ухар чүдүлүк ачы-дузалыг ажалдап турар. Оң-биле кады самолеттер болгаш вертолеттер бөдүрүн турар чурттарын салаа базын саан болуш. Ужар чүдү хөжжон элден каш турт арыктыгынык бо хөжирине херекселди халдырып турар. Оларын бирөөнине Совет Эмгекчил хамаарыш.

Парламентин Мелдээр Агентиле-ленин корреспондентин Бүгү-элден «Авиакспорт» деп даштык салды катты-жымжыкынын дараа Борис Харченко ухаржык чор-раан. Харченко 57 харык, ухар чүдү иккенин болгаш даштык салды экономик мергелден. «Авиакспорт» 1964 чылдан баар удуртуп турар. Оң-биле бөсөлөн моон ааалда парала.

Силерин каттыжым-жымжыкынын ажалынын кол-кол улагыныкынын чугаалап көрүрөсө.

Баштай совет даштык салдынын тогузунче улу өскө «аа-чорукту» кызын кө-рөт. СССР даштык салдынын күрүне монополиянык үнүлгөдөн, боттадылар турар билер болгаш силер. Ол монополияны 1918 чылдан ала-деп В. И. Ленинниң ат салганы бергетти Бугулар тур-гускай. Октябрь революция-нын соода чүдө тапкы-чал эртерде даштык сал-дыны монополизастап эл-дөшүнн ухару чүд? Ажалык совет күрүне капиталын бөзөөшкөндө турар болгаш да болуш экономика хал-маарышлас чорутуу сатыш салыры негелден берген. Оң ажалда монополия болза со-циалист тургузушкуну кол бираларынын бирөөн болуш ухару турган болгаш болган-даа.

Амгы үдө капиталын дө-делеге ухар чүдө өскө, а социалист күрүлөөнүн кү-чүлүк кады ажалдажылаа тур-гужун турар аяраада, даш-тык салдынын айтыртары

өртөргө аргыжырап каа болуш.

Бүгү-элден даштык салды каттыжымжыкынын 1930 чылда тургузуш болган. «Авиакспорт» 1964 чылда тургускай. Оң садып турар барааннары—самолеттер, вертолеттер, шимдөдичилер, ухар чүдү материалдары бол-гаш дерит-херекселдерин. Бистин техникамысты садып ап турар чурттарга капитал септелгени, техникни ажал-да, көрдүдөн база боттады-рып турар. Ужар чүдү тех-ника садып ап турар чурт-тарын специализация. Аэ-рофлоттун өрөөдөлгө черле-ринге база бөдөлгөн турар. Бичангап «Авиакспорт» специализациянын сес кон-тога хулаагынын.

Моон ухаруучаа бо ажалы эртеринин көрүдүр болушун ажалы экониме, оң ажал-дарымын болуш эртерин чү-дүт. Мичангап бистин ажал-дарымын ажалы хой ухару-чу ухар чүдүлүк иккелер-лери, олар экониме бил-дери база чедип алган кижилер-дир.

Кандык чурттар-биле ажал-агалы харылааларын турдуш. садылажыкынын тордуш турар силер?

Бирин элден социали-ст чурттарын—сады тала-а-биле өнүктүрүлгөн хал-мааты ухар чүдүлгө херек-сел халдырып турар бис. Делеге чуртун көрүрөдө:

Индия, Египет Араб Республи-ка, Ирак, Сирия, Афганстан, Франция, Италия, ГФР, Мали, Гвинея, Сомали болган өскө-дө чурттар-биле садыла-жымжыкынын кызып турар бис. Чыл келген тудуш-ла бо дашы унн бар чыдар. Амгы үдө Европанын, Азиянын, Африканын, Латин Америка-нын элден каш оң-он чурт-тары Совет Эмгекчил 2 муң ажалы самолет болгаш вер-толет ажалдап турар.

Ужар чүдү талаа-биле бо-дуну хууда үлүктүр бар чурттар бизин боттин мап-паларымысты садып ап тур-арына оонаан делгемделген. Чис, реактивниг ЯК-40 Ита-лида ухару турар, а КА-26 вертолеттары Швецида бол-ган ГФР-де ажалдап турар. ИК-40 самолет Канадада бол-ган Американын Каттыкан Штаттарында улу соуураа-ды болдуруш турар.

Силерин садып турар про-дукциянык кыска-даа бол характеристикадан берип кө-рүрөсө.

Эртерин чылда болулаа хой садып делгемделген бис-тин «чалгынык» барааннары-кыска-даа млдун-млдун кижилер тапканын.

ЯК-40—пассажир самолө-дү. Шахта 60 км дүргөн ухар. 1500 км мильд ухар болуш. 27, 32, 40 пассажир олар-р калдыр кызып турар. Ту-ринго көрүдүт ухаруучу ун-дөшкө ол машиналыг ухару-дунушун юрөгөн, Италиянык «Аэририя» деп ухар чүдү компаниянын директо-ру Лионелло Фабиниң пат кайтаанын сагып тур-